

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

УДК 74.24(075)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Пристинський В.М., Пристинська Т.М., Гончаренко О.С.

Науково-дослідна лабораторія "Духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів" Слов'янського державного педагогічного університету

Анотація. У статті наведене основні закономірності моделювання соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу. Доведено, що проективна розробка повинна здійснюватись на основі ґносеологічного підходу, що дозволяє їх структурувати і науково обґрунтувати як ідеальну прогностичну модель з власною структурою і функціями.

Ключові слова: здоров'язбережувальне освітнє середовище, вищий навчальний заклад, принципи моделювання, соціально-педагогічні умови.

Вступ. Розвиток сучасних інформаційних технологій, їх впровадження в освітнє середовище вищих навчальних закладів (ВНЗ) повинно сприяти реалізації наукових, виховних, оздоровчих програм професійної підготовки студентів.

Тенденції розвитку сучасної освіти передбачають необхідність пошуку інноваційних підходів у формуванні здатності людини мислити й діяти по-новому щодо забезпечення пріоритетних цінностей суспільства — цінності життя, здоров'я, здорового способу життя, професійної самореалізації.

Ще в українській календарній обрядовості відображається така цінність фізичної культури як генерування здорового способу життя та зміцнення здоров'я. Її реалізація відбувається у поєднанні з прагненням до гармонійного фізичного розвитку, ідеалом духовної і тілесної досконалості людини, що надзвичайно актуально нині, коли спостерігається стійке погіршення стану здоров'я, фізичного розвитку, оптимальної рухової активності студентської молоді [3; 7].

Отже, одним з пріоритетних завдань сучасної освіти повинно стати навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як найвищих соціальних й індивідуальних цінностей; формування особистісно-ціннісного й активного відношення молоді до духовного, психічного і фізичного потенціалу свого здоров'я [1; 4; 6; 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування здоров'я, цінностей здорового способу життя нині стає якщо не найважливішою майже всіх сучасних інноваційних педагогічних технологій [2; 6; 8]. Особливої актуальності дана проблема набуває в контексті теоретико-методологічної і технологічної забезпеченості навчально-виховного процесу студентів ВНЗ ефективними організаційно-педагогічними умовами й інтерактивними технологіями як важливого чинника формування інтелектуальних і фахових здібностей, професійних навичок й умінь, мотивів і потреб до творчої діяльності, соціальної самореалізації людини [2; 5].

Дана робота виконана відповідно календарного плану заходів науково-дослідної лабораторії «Духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів» Слов'янського державного педагогічного університету (завідувач лабораторії — к.п.н., доцент В. Пристинський; науковий керівник — д.п.н., професор В. Григоренко), яка діє в структурі НДІ духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (директор — академік НАПН України, д.п.н., професор Г. Шевченко).

Мета дослідження — визначити основні закономірності моделювання соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу.

Методи дослідження — теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури; синтез, уза-

гальнення, систематизація, моделювання, прогнозування результатів експериментальних даних за напрямом наукового пошуку.

Результати дослідження та їх обговорення. Інноваційні процеси слід вважати характерною ознакою сьогодення українського суспільства. Сучасна система освіти і виховання знаходиться у стані модернізації, трансформувannya й оптимізації, що на думку вчених становить ледь не єдиний науковий і суспільно-соціальний шлях подолання кризових явищ у всіх сферах життя людини [1; 2; 7; 9].

Реальний стан соціокультурної ситуації в Україні щодо розвитку духовних цінностей фізичної культури особистості свідчить, що науковий пошук вирішення цієї проблеми слід здійснювати у площині проективної розробки моделей освітніх технологій особистісно орієнтованого формування культури здоров'я як гносеологічних замісників ефективних педагогічних систем відкритого типу [1; 2; 9]. У зв'язку з цим є можливість проективного дослідження, а також інноваційної розробки інтерактивних педагогічних технологій означеної спрямованості.

Педагогічне моделювання (проектування) слід вважати досить ефективним гносеологічним методом пізнання, а також організаційно-методичною формою створення здоров'язбережувального освітньо-виховного простору (середовища) ВНЗ, якому притаманні системні ознаки і властивості (планування, організація, оцінка, регулювання, корегування, стимулювання, верифікація параметрів педагогічних систем що проектується).

Поняття «моделювання» ми розглядаємо як метод відображення (пізнання) та подальшого розвитку освітньо-виховної, фізкультурно-оздоровчої і духовно-соціальної практики студентів, у структурі яких педагогічна «модель» виконує функцію гносеологічного замісника педагогічних систем, що вивчалися, проективне розроблялись і практично впроваджувались у навчально-виховне середовище студентів ВНЗ. Отже, педагогічну модель доцільно уявляти:

- як педагогічну систему, що відображає атрибути, властивості, структурно-функціональні механізми розвитку, модифікації, управління відповідно освітньо-виховних і фізкультурно-оздоровчих ситуацій;
- як педагогічну систему, що передбачає дієві властивості, організаційно-педагогічні умови ефективного функціонування в середовищі ВНЗ особистісно орієнтованого формування культури здоров'я студентів в аспекті гарантованого (оптимальний термін впливу) досягнення розвивального результату.

У контексті моделювання інтерактивних умов створення здоров'язбережувального сере-

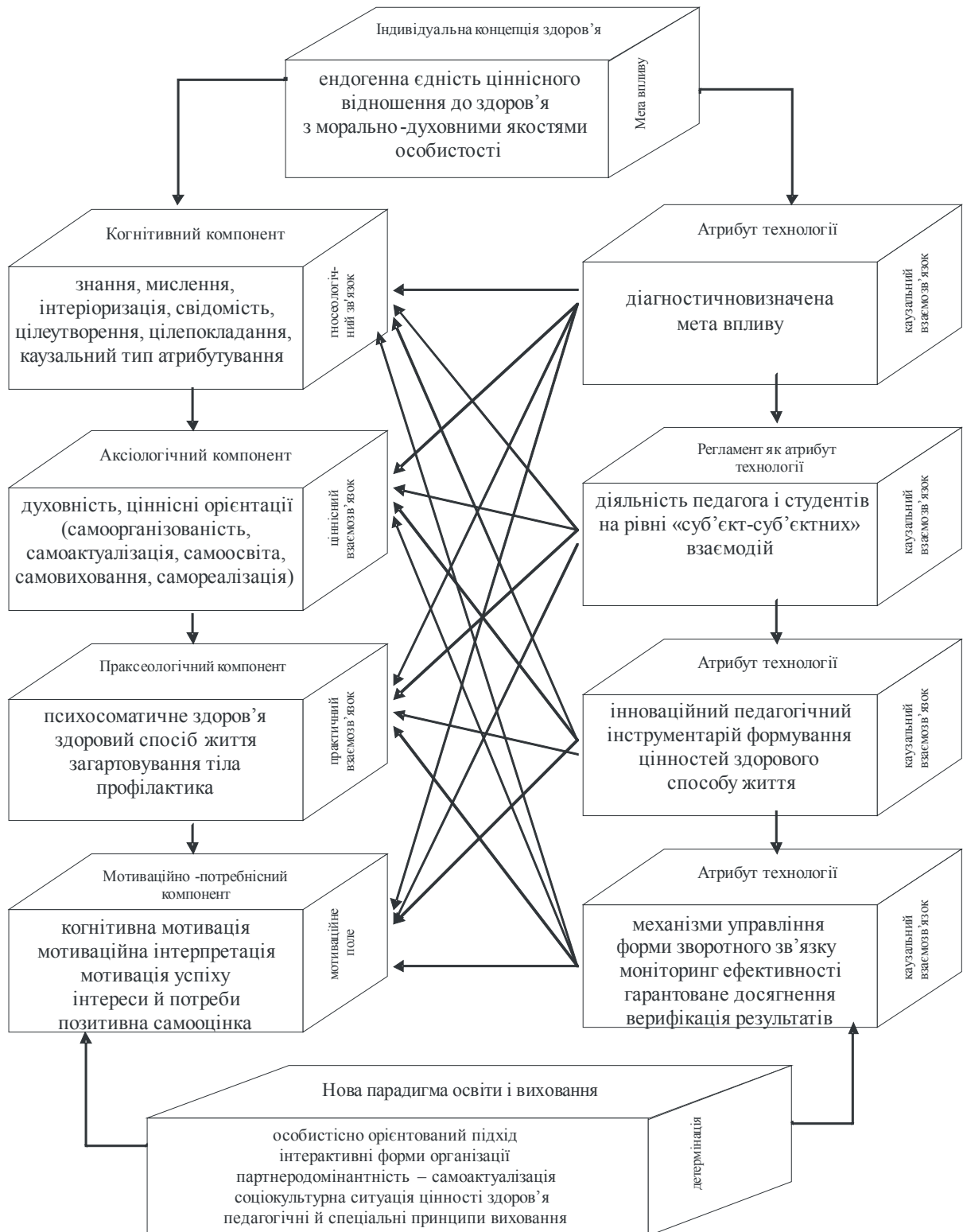
довища ВНЗ вважаємо за доцільне сформулювати визначення поняття «педагогічна технологія». На наш погляд, дефініція цього поняття повинна базуватися на фундаментальних наукових працях учених (М. Амосов, І. Бех, В. Григоренко, В. Докучаєва) та розумітися як сукупність процесів, процедур, правил, методів, засобів, що виконують підпорядковуючу й організаційно-упорядковуючу (алгоритмізуючу) функцію інтерактивної діяльності студентів і педагога, спрямованих на цільове особистісно орієнтоване формування духовних цінностей фізичної культури. Тобто, набувати системо-утворювального статусу, що в структурі педагогічної технології визначатиме рівень структурованості, надійності, ефективності педагогічної системи.

Розробка проективної моделі інтерактивних технологій, організаційно-методичних умов їх оптимального функціонування й інтеграції з іншими педагогічними системами повинна здійснюватися на основі принципів моделювання структури здоров'язбережувального середовища ВНЗ.

Так, принцип інноваційності обумовлюватиме:

- функціонування педагогічних систем як «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії учасників процесу формування духовних цінностей фізичної культури;
- механізми таксономії педагогічних цілей функціонування інтерактивних технологій;
- оптимальні механізми управління (планування, організація, оцінка, регулювання, корегування, стимулювання, вплив педагогічних технологій) в процесі індивідуального формування концепції здоров'я як духовно-соматичної основи культури особистості;
- постійно діючий психолого-педагогічний супровід діяльності студентів у процесі формування цінностей здорового способу життя;
- ефективне використання педагогічного інструментарію, що включає інноваційні методи навчання і виховання (проблемне, програмоване, інтерактивне, науково-пошукове навчання, комп'ютерно-інформаційні технології тощо);
- визначення атрибутів педагогічних систем, що надають їм класифікаційні ознаки педагогічної технології (діагностичне визначення мети і завдання, регламент реалізації «суб'єкт-суб'єктних» взаємодій, педагогічний інструментарій і психолого-педагогічний супровід діяльності, механізми управління й стимулювання);
- структурування освітньо-виховного, фізкультурно-оздоровчого, духовно-культурологічного середовища, адекватної соціокультурної ситуації у ВНЗ.

Принцип цілеспрямованого створення емоційно збагачених педагогічних ситуацій забез-

Рис. 1. Проективна структурно-функціональна модель реалізації соціально-педагогічних умов створення здоров'язбережувального освітнього середовища ВНЗ

печуватиме розвиток моральної норми, поведінки не як абстракції, а як вчинку, дії, духовно-моральної оцінки.

Принцип особистісне розвивального спілкування сприятиме досягненню соціалізуючого ефекту спілкування учасників педагогічного процесу.

Принцип системного аналізу власних вчинків і вчинків інших людей, а також життєвого досвіду забезпечуватиме розвиток ціннісних орієнтацій, мотивів, інтересів, поведінки.

Принцип синергетично-комплементарного структурування блоків проективної моделі педагогічної технології визначатиме рівень гарантованої ефективності функціонування дидактичної системи відкритого типу. Оптимальна узгодженість взаємно стимулюючих блоків моделі створює формуюче «силове поле» гарантованого розвитку когнітивних, аксіологічних, праксеологічних, мотиваційно-потребнісних, афективних компонентів цінностей здорового способу життя. Таке структурування моделі сприятиме утворенню оптимальної ієрархії функціональних блоків, які визначатимуть рівень педагогічно виправданого використання технології в освітньо-виховному середовищі ВНЗ. Ієрархічна побудова моделі є конструктивно-інформаційною основою визначення регламентації і змісту діяльності педагога і студентів в умовах інтерактивного впливу педагогічних технологій.

Принцип духовної домінантності в структурі технологіїобумовлюєрегламентаціюїїпедагогічного інструментарію, характер «суб'єкт-суб'єктних» взаємодій на рівні властивостей педагогічної системи формувати ціннісні орієнтації (гуманізм, громадянськість, духовність, взаємодопомога, співпраця, партнеродомінантність, здоровий спосіб життя тощо).

Викладена гносеологічна система принципів моделювання інтерактивних технологій відображає цільову причинність, проективні процедури, механізми структурування та практичного функціонування педагогічних систем в освітньо-виховному, фізкультурно-оздоровчому і духовно-культурологічному середовищі ВНЗ.

Модель проективної розробки технологій структурувалася з урахуванням відповідних матеріально-технічних і кадрових можливостей ВНЗ, які забезпечували її трансформацію в інноваційні педагогічні системи особистісно орієнтованого формування у студентів духовних цінностей фізичної культури. До структурних елементів моделі були віднесені індивідуальна «Я»-концепція здоров'я студентів; структурно-функціональні компоненти культури здоров'я; змістовно-атрибутивні компоненти педагогічної

системи; структура особистісно орієнтованого підходу до визначення її функціональних зв'язків; соціально-педагогічні й організаційно-методичні умови, що визначають оптимальні чинники їх функціонування в аспекті гарантованого досягнення результатів формування духовних цінностей фізичної культури особистості студента (рис. 1).

Висновок. Таким чином, проективна розробка соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища ВНЗ повинна базуватися на гносеологічному підході, що дозволяє їх розглядати, структурувати й науково обґрунтувати як ідеальну прогностичну модель з власною структурою і функціями.

Список літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д. Бех. — К. : Либідь, 2003. — 344 с.
2. Григоренко В.Г. Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія та практика : навч. посібник / за ред. В.Г. Григоренка, С.О. Омельченко. — Слов'янськ : вид-во СДПУ, 2010. — 346 с.
3. Мандюк А. Б. Цінності здорового способу життя в традиційній народній культурі українців / А. Б. Мандюк, Ю. В. Петришин // Спортивний вісник Придніпров'я : [наук.-теорет. журнал ДДІФК]. — Дніпропетровськ, 2006. — № 2. — С. 150 – 152.
4. Олейник Н.А. Физическая культура в алгоритме здравоформирующих технологий / Н.А. Олейник, Т.В. Бондаренко, В.П. Зайцев, С.И. Крамской. — Харьков : ХГАФК, 2008. — 186 с.
5. Пристинський В.М. Особистісно орієнтований підхід до формування духовно-тілесних цінностей людини і здорового способу життя / В.М. Пристинський, А.П. Федоров // Філософія здоров'я: гуманітарно-освітній аспект : [мат. міжрегіон. міжгалуз. наук.-практ. конф.] (Донецьк, 29 берез. 2011 р.); ред. кол. Н.Л. Пастухова, В.С. Поуль, Г.Є. Челах. — Донецьк : Витоки, 2011. — Т. I. — 278 с. — С. 37 – 47.
6. Пристинський В.М. Формування духовно-тілесних цінностей фізичної культури — актуальна педагогічна й суспільно-соціальна проблема теорії та практики виховання студентської молоді / В.М. Пристинський // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : [збірник наук. праць]; гол. ред. Г.П. Шевченко. — Вип. 5 (40). — Луганськ : вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2010. — 268 с. — С. 229 – 242.

7. Pristinsky V.N. New capacity of cross-cultural infospace in forming knowledge base about healthy lifestyle / V.N. Pristinsky // Инновационные технологии в области физического воспитания, спорта, рекреации и валеологии: [электр. сборник науч. работ IV межд. (Интернет) науч.-метод. конф.] — Х. : Академия ВВ МВД Украины, 2010. — Вып. 4. — С. 95 — 99.
8. Теоретико-методологічні засади формування здорового способу життя. — [Режим доступу] <http://horting.org.ua/node/1069>.
9. Шевченко Г. П. Духовність та духовна культура особистості : монографія / Г. П. Шевченко. — Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. — 256 с.

Надійшла до редакції 15.01.2012 р.
vladimir-pristinskii@yandex.ru

Пристинский В.Н., Пристинская Т.Н., Гончаренко О.С. Социально-педагогические условия моделирования здоровьесберегающего образовательного пространства высшего учебного заведения.

В статье приведены основные закономерности моделирования социально-педагогических условий формирования здоровьесберегающего образовательного пространства высшего учебного заведения. Доказано, что проективная разработка должна осуществляться на основе гносеологического подхода, предполагающего возможность их структурировать и научно обосновать как идеальную прогностическую модель с собственной структурой и функциями.

Ключевые слова: здоровьесберегающее образовательное пространство, высшее учебное заведение, принципы моделирования, социально-педагогические условия.

Pristinsky V.N., Pristinskaya T.N., Goncharenko O.S. Socio-pedagogical conditions for modeling health-protecting educational space of higher education.

The paper presents the modeling of the basic laws of social and educational conditions for the formation of health-protecting educational space in higher education. It is proved that the projective development should be based on gnoseological approach presupposing its ability to be structured and validated scientifically as a perfect prediction model with its own structure and functions.

Key words: health-education space, higher education, principles of modeling, social and pedagogical conditions.

Г58

Гогін О.В.

Легка атлетика: Навчальний посібник. — Харків: «ОВС», 2010. — 395 с.
ISBN 966-7858-57-X.

В основу навчального посібника покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити їх цільову направленість. Наведені матеріали тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання.

Для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних навчальних закладів.